EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 3.7.2020
COM(2020) 278 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

liikmesriikide võetavate statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuste kohta, mida nõutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 223/2009

1. SISSEJUHATUS

1.1. Määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta

Käesolev aruanne on teine aruanne, mis on koostatud kooskõlas määrusega (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta,[1] eelkõige selle artikli 11 lõikega 4, ning selles on sätestatud:

„Komisjon kontrollib liikmesriikide võetud usalduse tagamise kohustuste täitmist korrapäraselt liikmesriikide saadetud aastaaruannete põhjal ning vajaduse korral ajakohastab neid.

…

Komisjon annab aru Euroopa Parlamendile ja nõukogule avaldatud usalduse tagamise kohustuse täitmise kohta ning, kui see on asjakohane, asjaomaste eduaruannete kohta 9. juuniks 2018 ning pärast seda iga kahe aasta tagant.“

Esimene aruanne avaldati 2018. aastal[2].

1.2. Statistika usaldusväärsuse tagamiseks võetavad kohustused

Statistika usaldusväärsuse tagamiseks võetavate kohustuste (edaspidi „kohustus“) kontseptsioon tekkis vajadusest parandada statistika kvaliteedijuhtimise raamistikku. Seda kirjeldati esimest korda komisjoni 2011. aasta teatises[3]. Eesmärk oli kaasata riikide valitsused võtma vastutust selle eest, et riik järgiks Euroopa statistika tegevusjuhist[4].

Euroopa statistika tegevusjuhisega nähakse ette nõuded Euroopa statistika arendamiseks, koostamiseks ja levitamiseks. Selle aluseks on 16 põhimõtet, mis käsitlevad institutsioonilist keskkonda, statistikaprotsesse ja -väljundeid. Tegevusjuhise eesmärk on tagada, et Euroopa statistikasüsteemis koostatud statistika ei oleks mitte ainult asjakohane, õigeaegne ja täpne, vaid vastaks ka ametialase sõltumatuse, erapooletuse ja objektiivsuse põhimõtetele. Kohustustega luuakse side Euroopa statistika tegevusjuhise ning liikmesriigi valitsuse vahel, mis varem puudus.

Määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 lõike 3 kohaselt on nii liikmesriikide kui ka komisjoni poolt kindlaksmääratavate kohustuste „eesmärgiks veelgi tugevdada üldsuse usaldust Euroopa statistika vastu ning teha edusamme tegevusjuhises sisalduvate statistikaalaste põhimõtete rakendamisel“.

Muutmismääruse (EL) nr 2015/759[5] põhjenduses 17 on ka sätestatud, et usaldusväärsuse tagamise kohustustesse tuleks lisada asjaomase liikmesriigi valitsuse poolt tegevusjuhise rakendamise tingimuste parandamiseks või säilitamiseks võetavad konkreetsed kohustused.

---

1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1101/2008 (konfidentsiaalsete statistiliste andmete Euroopa Ühenduste Statistikaametile edastamise kohta), nõukogu määruse (EÜ) nr 322/97 (ühenduse statistika kohta) ja nõukogu otsuse 89/382/EMÜ, Euratom (millega luuakse Euroopa ühenduste statistikaprogrammi komitee) kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 87, 31.3.2009, lk 164).

2 COM (2018) 516 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1574866259293&uri=CELEX:52018DC0516

3 COM (2011) 211.

4 http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-32-11-955

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/759, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta (ELT L 123,19.5.2015, lk 90).

2. USALDUSVÄÄRSUSE TAGAMISE KOHUSTUSTE ÜLEVAADE JA LIIKMESRIIKIDE ARUANDED

2.1. Üldsätted

Määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 kohaselt peavad liikmesriigid sõnastama ja avaldama statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse või vähemalt saatma komisjonile ja avaldama eduaruande tegevusjuhise rakendamise ja kohustuse sõnastamiseks tehtud jõupingutuste kohta. Komisjon teostab kohustuste täitmise üle korrapäraselt järelevalvet, tuginedes seejuures liikmesriikide saadetud aastaaruannetele.

Sama artikli kohaselt esitavad liikmesriigid enne kohustuse sõnastamist komisjonile eduaruande tegevusjuhise rakendamise kohta ja avalikustavad selle või esitavad vajaduse korral kohustuse sõnastamiseks tehtud jõupingutuste kohta. Eduaruandeid tuleb ajakohastada iga kahe aasta tagant.

Nagu ka määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 lõike 4 kohase komisjoni 2018. aasta aruande puhul, esitas enamik liikmesriike aruandeid paralleelselt oma aruannetega parandusmeetmete rakendamise kohta, mis tulenevad vastastikuste eksperdihinnangute teisest hindamisvoorust, mille raames liikmesriigid esitavad komisjonile (Eurostatile) iga aasta jaanuaris aruande meetmete kohta, mida nad on võtnud vastastikuse eksperdihinnangu protsessis järelmeetmete võtmiseks.

Selleks et aruannet saaks kasutada kohustuse täitmist käsitleva eduaruandena, peab liikmesriik avaldama vastastikuse eksperdihinnangu aruande selle osa, mida kasutatakse kohustuse täitmist käsitleva aruandena.

2.2. Kohustuste vorm

Määrus (EÜ) nr 223/2009 ei sisalda eeskirju kohustuse vormi kohta, kuid saavutada tuleb eesmärk võita üldsuse usaldus valitsuse võetud kohustuse kaudu tagada tingimused kvaliteetse statistika koostamiseks.

Nagu on juba märgitud määruse (EÜ) nr 223/2009 artikli 11 lõike 4 kohases 2018. aasta aruandes, peab enamik liikmesriike oma vastavate õigusaktide teatavaid osi kohustuseks. Selline olukord on kinnitust leidnud.

Iseseisvad usaldusväärsuse tagamise kohustused sõnastanud liikmesriikide rühm on veidi suurenenud, kuid on endiselt väike. Järgnevalt antakse ülevaade hiljuti teatatud olulistest arengutest mõlemas liikmesriikide rühmas:

2.2.1. Riiklikud õigusaktid kohustustena

Need liikmesriigid, kelle arvates on kohustus kaetud siseriikliku õigusega, on osutanud õigusnormidele, mis on asjakohased tegevusjuhise rakendamise tingimuste parandamiseks või säilitamiseks, ning on andnud aru asjakohastest arengutest. Vaatlusperioodi 2018–2019 kõige olulisemad või tüüpilisemad arengud, millest see liikmesriikide rühm teatas, olid järgmised.

Bulgaaria: Bulgaaria statistikaamet parandas üldist kvaliteedijuhtimissüsteemi nii asutusesiseselt kui ka riiklikus süsteemis tervikuna seoses koostööga teiste ametlikku statistikat tegevate riiklike asutustega. Näiteks kehtestati ühised levitamissuunised. Koordineeriva rolliga seoses on riiklikule statistikaametile antud suuremad koordineerimisvolitused kogu riiklikus statistikasüsteemis.

Kavandatud statistika usaldusväärsuse tagamise iseseisva kohustuse osas on riiklik statistikaamet eelnõu koostamise lõpetanud ja saatnud selle valitsusele. Valitsus alustab peagi arutelu selle vastuvõtmise üle.

Horvaatia: Ametlikku statistikat käsitleva uue õigusakti vastuvõtmismenetlus Horvaatia valitsuses ja parlamendis on lõppjärgus.

Uues õigusaktis tunnistatakse selgelt, et ametlikku statistikat arendatakse, tehakse ja levitatakse kooskõlas määruses (EÜ) nr 223/2009 sätestatud põhimõtetega, tagades seega statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse täieliku sõnastamise, andes riiklikule statistikaametile ja Horvaatia statistikabüroole ametialase sõltumatuse ja toetuse, mida need vajavad Euroopa statistika tegevusjuhise rakendamistingimuste säilitamiseks ja parandamiseks.

Taani: Muudetud õigusakt ametliku statistika ja riikliku statistikaameti ehk Taani statistikaameti kohta jõustus 1. juulil 2018. See sisaldab konkreetseid sätteid, mis käsitlevad riikliku statistikaameti staatust, statistika sõltumatust ja Taani statistikaameti koordineerivat rolli seoses ametliku statistikaga.

Need sätted sisaldavad selget menetlust Euroopa statistika tegevusjuhise rakendamiseks ametliku statistika süsteemis. Riiklik statistikaamet on tegevusjuhise põhjal koostanud kvaliteedisuunised, millele kogu ametlik statistika peab vastama.

Nende suuniste järgimist jälgib Taani statistikaamet teiste riiklike asutuste iga-aastaste enesehindamiste ja Taani statistikaameti korrapäraste vastastikuste eksperdihindamiste kaudu. Selle järelevalve põhjal koostab riiklik statistikaamet igal aastal suuniste järgimise kohta aruande, mis esitatakse valitsusele.

Prantsusmaa: Täiendavalt selgitati 2009. aastal loodud järelevalveasutuse „Ametlik statistikaamet“ (edaspidi „ASP“) volitusi, et tagada ametialase sõltumatuse põhimõtte järgimine ametliku statistika kujundamisel, tegemisel ja levitamisel[6]:

ASP roll Euroopa statistika tegevusjuhise järgimisel on nüüd selgemini väljendatud ning statistika levitamine on ministeeriumide teabevahetusest kindlalt eraldatud. Lisaks esitab ASP Prantsusmaa statistikateenistuse tippjuhtide ametisse nimetamisel nüüd ärakuulamise komiteele arvamuse oma ametialase pädevuse kohta statistika valdkonnas. See tugevdab ASP pädevust tagada ametialase sõltumatuse põhimõtte järgimine kogu Prantsusmaa riiklikus statistikateenistuses.

Itaalia: Viimasel ajal on keskendutud meetmetele, mille eesmärk on parandada kvaliteedipõhimõtte järgimist. Alates 2018. aastast on riiklik statistikaamet Istat viinud läbi kvaliteedi hindamise programmi, tehes teistele riiklikele asutustele auditeid, et hinnata nende statistilisi protsesse. Lisaks parandab koolitusprogramm teiste riiklike asutuste kvaliteedijuhtimisoskusi.

2019. aastal korraldati Istati kõigi tasandite töötajaid alates tippjuhtkonnast kuni tavatöötajateni hõlmav kohtumine, et tutvustada uut organisatsioonilist struktuuri, strateegiaid, väljakutseid ja võimalusi seoses kvaliteedikohustusega.

[6] 20. septembri 2018. aasta dekreet nr 2018-800, millega muudetakse järelevalveametit käsitlevat 3. märtsi 2009. aasta dekreeti nr 2009-250.

Jätkuvad jõupingutused iseseisva usaldusväärsuse tagamise kohustuse kehtestamiseks. Uuesti esitatakse ettepanek lisada konkreetne kohustus järgmisesse kolmeaastasesse riiklikku statistikaprogrammi aastateks 2020–2022, mille ministrite nõukogu peab nõukogu eesistuja ettepaneku põhjal vastu võtma ja Vabariigi Presidendi dekreediga jõustama.

Poola: 29. juuni 1995. aasta seadus riikliku statistika kohta[7] kuulutati ametlikult Poola statistika usaldusvääruse tagamiseks võetavaks kohustuseks. Tegemist on Poola kõige olulisema õigusaktiga, millega reguleeritakse terviklikul viisil ametliku statistika toimimist; seadusega tagatakse, et statistika koostajad on poliitilistest mõjutustest täiesti sõltumatud, tagades seega koostatavate statistiliste andmete kõrge kvaliteedi.

Seadus hõlmab Poola ametiasutuste kohustust tegutseda kooskõlas liidu õiguse sätetega, millele seadus otseselt viitab. Seega peaks see suurendama üldsuse usaldust riigis välja töötatud statistika, sealhulgas Euroopa vajaduste jaoks koostatud statistika vastu.

Lisaks sisaldab seadus otsest kohustust, mille kohaselt peab Poola ametlik statistika olema koostatud kooskõlas Euroopa statistika tegevusjuhise eeskirjadega, tagades seeläbi andmete kõrgeima kvaliteedi.

Hispaania: Alates 2016. aastast on usaldusväärsuse tagamise kohustus lisatud eraldi artiklina igasse riikliku statistikakava (2017–2020) aastaprogrammi. Lisaks loodi 2018. aastal eraldi rubriik selle teema käsitlemiseks riikliku statistikaameti veebisaidil. Selles rubriigis esitatakse kodanikele kohustuste kokkuvõte koos linkidega kõikidele aastaprogrammidele.

Teised riigid leiavad, et kohustus on kehtestatud siseriikliku õiguse alusel, kuid seda ei ole eespool esitatud loetelus nimetatud, kuna viimase 2 aasta jooksul ei ole olulisi arenguid aset leidnud. Need riigid on järgmised: **Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Luksemburg, Ungari, Madalmaad, Austria, Portugal, Slovakkia, Soome** ja **Ühendkuningriik**.

2.2.2. Iseseisvad usaldusväärsuse tagamise kohustused

Kehtestatud iseseisvaid kohustusi esineb eri vormides, millest igaüks kajastab asjaomase riikliku statistikasüsteemi eripära.

Kohustusi käsitlevas esimeses aruandes aastal 2018 esitati (kronoloogilises järjekorras) järgmiste liikmesriikide iseseisvad kohustused:

Kreeka: Kreeka statistika usaldusväärsuse tagamise kohustusele[8] kirjutasid 29. veebruaril 2012 alla Kreeka peaminister ning maksunduse ja tolliliidu ning auditi ja pettusevastase võitluse eest vastutav Euroopa Komisjoni liige.

Rootsi: Statistika usaldusväärsuse tagamise kohustus[9] esitati Rootsi valitsuse 2017. aasta eelarve eelnõus. Hiljem avaldati see ka Rootsi statistikaameti veebisaidil.

---

7 Dokument on kättesaadav aadressil: https://bip.stat.gov.pl/en/law/law-on-public-statistics/ või http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=wdu19950880439 või http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19950880439/U/D19950439Lj.pdf

8 http://www.statistics.gr/documents/20181/c5b9264e-815e-4f74-9955-467d14cad474 (kättesaadav ainult inglise keeles).

9 http://www.scb.se/contentassets/bbe78b2a144143c7955b165f76fb4d52/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken.pdf and http://www.scb.se/om-scb/samordning-av-europeisk-statistik-i-sverige/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken/ (kättesaadav ainult rootsi keeles). Vt ka **Official Statistics of Sweden– Annual report 2017, lk 28 ja 29** http://www.scb.se/contentassets/fd60f41a3abc4d2c8a791e425357ba5b/ov9999_2017a01_br_x43br1802.pdf **(**Kohustuse kirjeldus inglise keeles**).**

Sloveenia: Sloveenia valitsus võttis statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse[10] vastu 5. jaanuaril 2017. See avaldati hiljem koos vastava lühikokkuvõttega Sloveenia statistikaameti veebisaidil.

Iirimaa: Iiri statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse[11] võttis Iirimaa valitsus vastu 30. mail 2017 ja hiljem avaldati see Iiri statistikaameti veebisaidil.

Belgia: 31. mail 2017 kiitis konsultatsioonikomitee, kus on esindatud föderaalvalitsus ning piirkondade ja kogukondade valitsused, heaks Belgia usaldusväärsuse tagamise kohustuse[12]ning seejärel avaldati see Belgia föderaalse statistikaameti ja piirkondlike statistikaasutuste veebisaidil.

Rumeenia: Rumeenia statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse võttis Rumeenia valitsus vastu oma 9. juuni 2017. aasta istungil[13].

Malta: Malta peaminister allkirjastas valitsuse nimel statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse 17. mail 2018**[14]**.

Pärast seda on kehtestatud järgmised uued iseseisvad kohustused:

Tšehhi: Tšehhi Vabariigi statistika usaldusväärsuse tagamise kohustus**[15]**avaldati 28. veebruaril 2018 riikliku statistikaasutuse veebisaidil.

Kohustuses kajastatakse määruse (EÜ) nr 223/2009 vastavaid sätteid ja sedastatakse, et need on juba täidetud kehtivate õigusaktidega, millega on määratletud Tšehhi statistikateenistuse tegevus, eelkõige riigi statistikateenistust käsitleva seadusega nr 89/1995, kuid ka muude õigusaktidega, nagu põhiseadus või valitsuse kodukord. Kõnealuse reguleerimissüsteemiga nähakse ette tingimused, mis on vajalikud kõigi Euroopa statistika tegevusjuhise põhimõtete täitmiseks, mis käsitlevad institutsioonilist keskkonda.

Küpros: Ministrite nõukogu kiitis statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse heaks 16. oktoobril 2018[16]. Lisaks volitas ministrite nõukogu rahandusministrit andma statistikateenistuse direktorile juhised kohustuse avaldamiseks.

Island, kes osaleb Euroopa statistikasüsteemis Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriigina, on samuti sõnastanud iseseisva kohustuse: 2020.–2024. aasta eelarvekava dokumentidesse lisati statistika usaldusväärsuse tagamise kohustust käsitlev tekst, mille riigi parlament heaks kiitis**[17]**. Selles kinnitatakse taas, et riikliku statistika usaldusväärsus on üks eeltingimus usalduse loomiseks majandus- ja sotsiaalstatistika suhtes, mida kasutatakse

---

10 http://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/6458 (kättesaadav ainult inglise ja sloveeni keeles).

11 http://cso.ie/en/media/csoie/aboutus/documents/CoCS.pdf (kättesaadav ainult inglise keeles).

12 https://statbel.fgov.be/en/about-statbel/quality/commitment-confidence (kättesaadav ainult inglise, prantsuse, saksa ja hollandi keeles).

13 http://www.insse.ro/cms/files/eurostat/angajament_de_sprijinirea_credibilitatii_statisticii_oficiale_nationale.pdf (kättesaadav ainult rumeenia keeles).

14 https://nso.gov.mt/en/nso/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx and https://msa.gov.mt/en/public_information/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx (kättesaadav ainult inglise keeles).

15 https://www.czso.cz/csu/czso/commitment-on-confidence-in-statistics-in-the-czech-republic

16 Otsus nr 85.964.

17 https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=de627e49-2146-45cb-b1eb-969072b8deac

poliitika kujundamiseks ja valitsuse otsuste mõju neutraalseks hindamiseks. Samuti märgitakse kõnealuses tekstis, et ametliku statistika usaldusväärsuse säilitamiseks on hädavajalik järgida Euroopa statistika tegevusjuhise põhimõtteid. Lisaks selgitatakse, et Islandi statistikaametile tagatakse ametialane sõltumatus ja töökeskkond, mis on vajalik kõnealuste eeskirjade jõustamiseks uute projektide rakendamisel, andmete kogumisel ning statistika töötlemisel ja levitamisel.

Samuti väärib märkimist, et statistika usaldusväärsuse tagamise kohustuse kiitsid ametlikult heaks ka kolm järgmist Lääne-Balkani riiki, kuigi nad ei kuulu Euroopa statistikasüsteemi: **Albaania** 10. novembril 2017, **Montenegro** 22. veebruaril 2018 ja **Põhja-Makedoonia** 17. oktoobril 2018.

3. KOKKUVÕTE

Enamiku liikmesriikide puhul on kohustus nende statistikaalastes õigusaktides sätestatud. Riikide aruannetest nähtub, et kohustuse sõnastamisega kaasneb asjakohaste statistikaalaste õigusaktide pidev täiustamine, et paremini rakendada Euroopa statistika tegevusjuhise põhimõtteid.

Selle liikmesriikide rühma puhul järgitakse valitsuste kohustust Euroopa statistika tegevusjuhise osas, mis on vajalik selleks, et suurendada üldsuse usaldust ametliku statistika vastu. Selleks kaasatakse valitsused asjakohaste õigusaktide koostamisse. Lisaks on seda aspekti kirjeldatud sätetes, milles nõutakse, et Euroopa statistika tegevusjuhise põhimõtete järgimist tagavate meetmete rakendamisest antaks aru otsevalitsusele.

Riikide hulgas, kes on kehtestanud iseseisvad kohustused või on seda tegemas, kajastavad erinevused valitud vormides nii riikliku statistikasüsteemi kui ka õigussüsteemi eripärasid. Kuna kohustuse sõnastamine sõltub poliitilisest otsusest, on selle lõpuleviimine aeganõudev protsess. Siiani oma iseseisvate kohustustega tegelevad riigid teevad edusamme. Vahepeal on nad tõhustanud ka Euroopa statistika tegevusjuhise põhimõtete rakendamist.

Üldiselt võib täheldada, et valitsused ja riiklikud statistikaasutused kogu Euroopa Liidus on üha teadlikumad, kui oluline on tagada üldsuse usaldus Euroopa statistika vastu, rakendades selleks paremini tegevusjuhise põhimõtteid. Lisaks on ilmne, et tegevusjuhise rakendamise tingimused paranevad järk-järgult ja kestlikult.